

v našem okraju velik korak naprej. G. dež. sodni svetnik je obljubil podavati tudi o drž. zakonu, kolikor pač sega v predmet skrbstva otrok.

O normaliskem indeksu je nazorno razpravljal na podlagi novih tiskovin tovariš Porekar.

Razpravljale so se še interne stanovske zadeve, tičče se poslovnega jezika, razpisovanja učiteljskih služb, Vaudovega spomenika i. dr.

Tovariš Dom. Serajnik se je naprosil, da predava o novih Družovičevih pesmaricah pri prihodnjem glavnem zborovanju, ki se bo vršil 13. januarja 1910.

Srednješolski vestnik.

** Nezaslišana denunciacija slovenskih profesorjev. „Wiener Deutsche Korrespondenz“ obdolžuje slovenske srednješolske profesorje veleizdajniške propagande, da misijo na ustanovitev jugoslovanske države. Slovenski profesorji razširajo — tako pravi omenjena korespondenca — med slovenskimi srednješolci strupene, hujskajoče slovenske liste. Za balkanskih nemirov so baje dovolili nositi dijakom rdeče fese, dovolili so jim zbirati za vence na grob septembrskim žrtvam in so celo sami položili vence. Imajo baje društvo, ki nima le slovenskih tendenc, ampak eminentno protivavstrijske in protidinastične. Kot dokaz navaja „W. D. K.“ Gajev slavnost, ki je bil baje strahovit protivavstrijec. Glavni grešnik je tu prof. Tominek, ki je na državnem gimnaziju na slavnosti slavil Gaja. „W. D. K.“ v svoji zaslepljenosti pozabljiva, da je Gaja odlikoval sam cesar Ferdinand, ne ve, da je Gaj stopil v službo avstrijske politike in je s tem celo podpiral nje nemške tendence. — Da bo naše srednješolsko profesorstvo kdo obdolžil veleizdaje, protivavstrijskega in protidinastičnega mišljenja, to je pa vendarle malo preve!

** Dvojna mera. Znano je, da šolske oblasti — celo na Kranjskem — nerade gledajo, če nosijo srednješolci slovensko narodno polhovko, ki je vendar ni smatrati kot kak znak demonstracije, ki se je pojavil zaradi kakegakoli povoda. Niti misli bi se ne smelo na kako izzivanje, zakaj jasno je vendar, da to, kar je rabil narod od nekdaj, sme rabiti tudi sedaj. Ko so nato v vročih poletnih dnevi začeli rabiti dijaki jugoslovanske fese, je oblast to prepovedala. A s kako pravico? Sedaj pa hodijo po Ljubljani neuški srednješolci z nemškimi čepicami in uprizarjajo svoj „buml“ po Selenburgovi ulici, ki najbrže postane drugi „Příkop“. Bo li šolska oblast to prepovedala in bo li, ker je pri Slovencih tako radikalna, tudi temu nemškemu dijaštvu prepovedala nošo hlač iz irhovine, zelen klobuk s kozjo brado, sivo suknjo iz lodna in druge take reči? Saj je tudi to narodna noša, ki se Slovencem prepoveduje.

** Osebne vesti. Pravi učitelji Simon Dolar v Kranju, dr. Jos. Mencej v Idriji, dr. V. Sarabon v Novem mestu in Edmund Kolbe v Kočevju so v svojih službah stalno potrjeni ter so dobili profesorski naslov.

** Za ravnatelja na ptujski gimnaziji je imenovan bivši tamoznički profesor fizike in matematike, dr. Schöbing. — Dijaki so mu napravili bakljado in so imenito po mestu — hajali!

** Imenovan je za šolskega svetnika bivši vodja nemško-slov. gimnazijalnih razredov v Celju, g. Ivan Liebkonik.

** II. letni občni zbor gorilške podružnice „Društva slovenskih profesorjev v Ljubljani“ se je vršil v Gorici. V odboru za l. 1909/10. so ti-le profesorji: predsednik I. Košnik, podpredsednik F. Maser, tajnik A. Iavec, blagajnik F. Povšič ter Adolf Šaupe, namestnik je J. Žilich, računska preglednica sta šolska svetnika A. Šantel in A. Fras. Podružnica bo štela v tem letu nad 30 članov. Vsak mesec enkrat priredi podružnica društveni sestanek.

** Štatistika dijaških samoumorov v Nemčiji. Število samoumorov gimnazijalnih dijakov v Nemčiji je tako veliko, da dela pedagoškim in drugim autoritetam opravičene preglavice. „Hamburger N.“ so objavile te dni štatistiko dijaških samoumorov v zadnjih 30 letih, t. j. od l. 1875. do 1905. V predgovoru izkuša avtor dokazati, da tolik narastek dijaških samoumorov izvira iz vedno večje mehkužnosti. Zistematičnemu in naravnost strašno naraščajočemu številu teh samoumorov je iskati vzroka samo v nekaki epidemiji, ki se kaže tudi na drugih, duševnih in moralnih poljih. Prvih pet let, od l. 1875.—80., je bilo, kakor dokazujo razne znanstvene strokovne revije, dobiti v vsem samo tri slučaja dijaških samoumorov, od katerih enemu je bil vzrok velika žalost zaradi smrti staršev. V letu 1875. in 76. sploh ni bilo nobenega dij. samoumora; ravnotako ne v letu 1878. Samo v letu 1877. sta bila dva slučaja in v letu 1879. en slučaj. Od tedaj raste število neprehnomoma z malimi presledki. Od l. 1875. do 1905. ni bilo nič manj nego 15 slučajev. Tudi v letih 1906., 1907. in

1908. je število vedno naraščalo in je v letu 1909. jako narastlo. Do sedaj največje število je doseglo leto 1901. z 21 slučaji; 20 slučajev je bilo v letu 1897. in 1898.

Književnost in umetnost.

„Novi akordi“ prinašajo v novembrski (6. štev.) sledče skladbe:

1. Fran Gerbič (Ljubljana) Impromptu za klavir.

2. Anton Lajovic (Ljubljana) „Mati in dete“ za en glas in klavir. (Besede Majkov—Cv. Golar.)

3. Dr. Gojmir Krek (Dunaj) „Srbska narodna“ za mešan zbor.

4. Emil Adamč (Trst) Otroške pesmi. Uspavanka za en glas in klavir. (Besede Vidine.)

5. Vzdihi za mladostjo, besede in napev Janka Lebana (Bukovica nad Škofijo Loko) za mešan zbor.

6. V. e. Rosenberg (Varaždin) „Cvetna polka“ za klavir.

Naša bodočnost. List za šoli odraslo mladino. Zadnja številka ima sledče vsebine: Mi gremo naprej. Ob Tyrševi petindvjetletnici. Iz Tyrševe mladosti. Pomen Tyrša za Sokolstvo. Tyrš, njegova gesla in pomembne misli o Sokolstvu. Ustavoznanstvo. Kako so nastale pravljice o bajkah. Prirodoslovni paberki. Vestnik za sokolski naraščaj. Pismo mladim čitaljem „Naše bodočnosti“. — Sokolska društva naj bi bolj marljivo razširjala „Naša bodočnost“ med svojim naraščajem!

Kulturno delo.

+ Ciril-Metodovo podružnico so ustanovili na Vinici na Dolenjskem dne 21. pret. mes. Pristopilo je 36 letnih in 33 podpornih članov. S kulturo k svobodi!

+ Javna ljudska predavanja v Trstu. Socialni odsek tržaškega slov. učiteljskega društva je pogodil pravo, ko je letos na poziv akad. fer. društva „Balkan“ stopil z njim v skupno akejco, da se oživotvore po tržaškem ozemlju redna ljudska predavanja ter s tem zamaši vrzel, ki je zjala v splošni organizaciji tržaških Slovencev. Prvi, dobro uspeli poizkusni so dokazali, da je energično in smotreno zaprieto delo na polju javne izobrazbe našlo med trž. občinstvom dober odmev, če se upošteva razne splošne v krajevne razinere, ki jih — upamo — ne bo težko premagati. Neobdarjen s svetim blagoslovom je znal novoustanovljeni „Odsek za javna ljudska predavanja“ premestiti razne težkoče ter je še meseca oktobra stopil pred javnost. S tem je bil — kakor je poročala „Edinost“ 17. nov. — postavljen zgodovinski mejnik med minulostjo in bodočnostjo dela na važnem in izdatnem polju javne naobrazbe. Seveda — mimogrede rečeno — tudi par prekelj s klerikalne strani ni manjkalo dasi se je edsek postavil na povsem nestransko stališče.

Dosedaj so se vršila sledče predavanja:

Dr. Jos. Wilfan: „Razvoj tržaške luke“. Predaval v tržaškem Narodnem domu ter isto predavanje ponovil v Škednu in sicer vprvič 17. okt., vdrugič 7. nov.

Dr. Egon Staré: „Zlata Praga“. Predaval 26. oktobra v tržaškem Narodnem domu.

Naš tovariš Ferdo Plemeč (Kleinmayr) „Obris kulturnega razvoja človeštva“. Predaval v trž. Narodnem domu 23. novembra. Tudi to predavanje se ponovi pri Sv. Ivanu in na Opčinah.

Predavanja so ilustrovale skioptične slike. Poslušalstva se je vsakrat odzvalo od 150 do 200. Bureu aplavz, ki so ga želi vsi predavatelji, je bil priča, da je naša njihova beseda odmev med občinstvom. Za prihodnje mesece tega in prih. leta si je odsek zagotovil sodelovanje drugih dobrih predavateljev. Dobro in sveti stvari, kako koristno bi bilo, akob odsek sprejet tudi in izdatnejšo gmotno podporo od stranibolje situiranih krogov.

Dosedaj je bil pač navezan na lastna skromna sredstva.

Za kroniko navajamo še imena odbornikov:

Od akad. dr. „Balkan“: Iv. Čok, predsednik; F. Perhave, tajnik; Marij Dobrila, Karel Ferluga, Borštnik.

Od trž. učit. društva tovariši: Ferdo Kleinmayer, podpredsednik; Iva Sabadinova, blagajničarka; Andrej Čok, Adalbert Stubel, Šeme.

Tudi tu imamo deloma kos učiteljskega dela pred seboj. Naši vztrajni tovariši v Trstu si s tem delom napišejo gotovo najlepšo stran v svoji kroniki. Le pogumno naprej, akademiki in tovariši naši, ljudstvo, ki vas tam doli itak že ve ceniti, bo vam gotovo tudi v tem slučaju izkazalo svojo hvaležnost vkljubu klevetni nasprotnikov! Ti grizejo, ker drugega ne znajo, mi pa delajmo!

Politiški pregled.

* Prepovedan italijanski oklic. Tržaško italijansko učiteljsko društvo je hotelo objaviti oklic, v katerem poziva, naj se mescani z vsemi močmi upro zahtevam Slovencev, ki jih vlada podpira, da laško posestno stanje povsod napadajo in po ustanovitvi slovenskega učiteljska v Gorici zahtevajo dvojezične gimnazije in slovenske vzporednice na vseh državnih šolah na Primorskem. Oblast pa je prepovedala objavljene oklice, tudi ko so se črtale omenjene točke.

* Kulturalni boj na Francoskem. Po novne afere v šolah utrujejo antiklerikalno gibanje. Časopis za zahteva od države strogega postopanja. Žadnji nagovor papežev pri sprejem francoskih romarjev je zbudil v zbornici veliko ogroženje, ker je papež imenoval francoske učne knjige brezbožne. — Kakor poročajo časopisi, je sklenil ministrski svet, da ne bo predlagal državnega šolskega monopola, temveč počakal nadaljnega razvoja klerikalne šolske vojne, zakaj število staršev, ki so proti oficialnim učnim knjigam, je tako majhno.

* Socialni demokrat župan kranjski. V tajni seji mestnega zabora je bil z 18 proti 16 glasovom izvoljen župan socialni demokrat Knudson. Šest glasovnic je bilo praznih.

* Vojni proračun za Srbijo. Proračun vojnega ministra za l. 1910. brez izrednih dodatkov je določen na 32,687.864 dinarov. Srbski vojni proračuni od leta 1880. so bili: 1880: 7.342.734 dinarov, 1885: 16,211.256 dinarov, 1904: 20,030.986 in 1905: 20,498.855 dinarov.

* Italijanski proračun. Finančni minister je v proročunu za 1909/10. določil dohodek na 2101.556.889 lir, izdatke pa na 2007.116.774 lir. Prebitek znaša torej skupaj 93.940.115 lir.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Dobrotnik, ki neče biti imenovan, je daroval 300 K v obligacijah; tov. Albin Stritar in Fran Žagar ml. iz Postojne 10 K; tov. Albin Strekelj, učitelj in župan v Naklem na Primorskem 10 K, ki jih je plačal g. Matija Dežot, ker se je ustavilo sodno postopanje zaradi žaljenja časti, skupaj 320 K; zadnjič izkazanih 3003.10 K; doslej darovanih 3323.10 kron. Bog plati.

Obrambni vestnik.

* Kravav škandal, ki je le mogoč na Kranjskem. K temu našemu poročilu imamo še priponiti, da dotedeni tovariš še sedaj ni prejel svoje plače in ne nakazila ter mu teče sedaj že peti mesec, da je brez pozitivnega zasluka. To namreč, da ni prejemal v počitnicah nič plače, akoprav je že lansko leto poučeval, je mogoče le pri učiteljskem stanu, kjer se gode protirazumne stvari in se menda to, da ni v počitnicah pouka, prišteva učiteljevi krividi. Išči si zasluka, če ga imaš kje, če ne — pa berabi! In sedaj se mu zavlačuje še ta zasluk, kar zopet služuje — za tri meseca nazaj. Saj menda v počitnicah ni potreba učitelju živeti in sedaj lahko živi, kakor smo že rekli, od kredita, da se bo „gospodi“ izjubilo spisati in urediti potrebna poročila glede njegovega nakazila. Pa naj kdo reče, da ne vladajo pri učiteljstvu krasne razmere in se učiteljstvu ne godi izvrstno. Kaj si je vendar misli Goethe, ko je pisal: „Wer nie sein Brot mit Tränen aß, wer nie die kummervollen Nächte auf seinem Bette weinend saß: der kennt euch nicht, ihr himmlischen Mächte!“

* Naslov šolskega ravnatelja je podelil naučni minister voditelju Šulferajske zasebne šole v Opatiji, Emmerju, ter imenoval definitivnima začasnima učitev istega zavoda, Brücknerja in Penitza. Vsi ti goepodje so formalno nameščeni na državni šoli v Pulju, v resnici pa prideljeni gori imenovani nemški zasebni šoli v Opatiji, ki ji je namen ponemčevati Opatijo. Ker o kakem imenovanju učitelja slovenskih zasebnih šol po Primorskem v državno službo še ni nič sličati, sklepamo, da je tologa naglaševano nepristranstvo vlade barona Bienertha umevali tako, da se ne sme nikakor zahtevati, da bi one slovenske šole, ki so natlačene slovenskimi otroki, uživali kako vladno podporo, ampak da gre vladna podpora le onim nemškim šolam, ki so natlačene — tudi slovenskimi otroki.

* Polno kopico ovadb zoper nadučitelja Janka Žirovnika, zdaj nadučitelja v Borovnici, je iz čiste krščanske ljubezni do bližnjega vložil znani župnik Zabret iz Št. Vida nad Ljubljano. Te ovadbe so bile pa tako tomeljito podprtne, da je sklenil deželni šolski v svet v svoji zadnji seji, naj gredo v — koš!

* Boj za slovensko šolo v Mariboru. V Mariboru se je nabralo 44 podpisov staršev za javno slovensko ljudsko šolo in se je tozadna vloga poslala dež. šol. svetu. Ta jo je poslal mariborskemu mestnemu šolskemu svetu, ki bo sedaj napel vse sile, da prepriča starše,

da javna slov. ljudska šola v Mariboru ni potrebna. „Grazer Tagbl.“, ki je priobčil to vest, javka, da se bodo morda mariborski Nemci seznanili z bojem za „manjšinsko“ šolo.

Koroške vesti.

— Brezpravna je v resnici postala slovenska Koroška. Na celovškem c. k. r. d. r. zavem kolodvoru zapirajo mirne Slovence edino le zato, če zahtevajo vojni listek v svojem materinem jeziku. Več prihodnji o teh kulturnih škalilih!

— Najsevernejša slovenska postojanka na Koroškem so Djekše. Oddajljene so dobre tri ure od Velikovec, visoko gor v gorovju. V Djekšah je trirazredna nemška šola, nemška požarna bramba in se zaganjajo nemški valovi srdito v to našo postojanko, a stoji trdn kakor skala. Biva tam zaveden, čvrst slovenski rod, ki ima izborno delujoče bralno društvo. V nedeljo, dne 22. t. m., je priredilo to društvo poučno zborovanje, ki je bilo tako lepo obiskano. Bilo je navzočih nad 100 ljudi. Predavalci so predsednik društva Puč Janez, kmet v Djekšah, Treiber Franc, župnik pri St. Rupertu, Pešek Auton, učitelj na Ciril-Metodovi šoli pri Velikovec. Tamburaši iz Velikovec so ne le izborno tamburiali, temveč so uprizorili tudi gledališki predstavi: „Kmet in fotograf“ in „Poštna skrivnost“. Obe igri sta tako ugajali. Na Djekšah pastiruje vrli rodoljub župnik Hrabec, rodom Čeh, ki ima velike zasluge za tamkajšnjo slovensko trdnjava.

— V St. Rupertu pri Velikovcu na Koroškem je štirirazredna Ciril-Metodova šola, ki je prava potreba za ta okraj, zakaj blizu ni slovenske ljudske šole, in v nemško mest